

Список використаних джерел

1. Антикорупційна доброчесність 2020 : аналітичний огляд за результатами соціологічного дослідження. К. : Національне агентство з питань запобігання корупції, 2021. 68 с.
2. Виховання доброчесності та зниження ризиків корупції : навч. посіб. К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2018. 252 с.
3. Запобігання корупції, очищення влади та фінансовий контроль у воєнній сфері України (2-ге видання): Навчальний посібник (електронне видання) / Автори-укладачі С.П. Пасіка, О.О. Опанасенко та інші // За заг. ред. В.В. Балабіна. К. : ВІКНУ, 2016. 315 с.
4. Кохан Г.В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз : монографія. К. : НІСД, 2013. 232 с.

Полях Анатолій Михайлович,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Корупція є однією з важливих проблем, яка вимагає невідкладного розв'язання. В сучасних умовах корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці нашої країни. Пустивши коріння в усі сфери функціонування держави, вона негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини.

Ситуація поширення корупції в Україні стала можливою у результаті послаблення боротьби з нею, а також в результаті окремих факторів, а саме:

- враження корупцією органів державної влади та правоохоронних органів, уповноважених на здійснення антикорупційних заходів;
- зміцнення в суспільстві стереотипів толерантності стосовно корупційних проявів та поєднання у масовій свідомості визнання суспільної шкоди корупції та готовності обирати корупційні шляхи розв'язання проблем;
- слабкість інститутів громадянського суспільства, неурядових організацій, засобів масової інформації, здебільшого залежних від власників та осіб, що здійснюють їх фінансову підтримку, політичної цензури, що викликає уникнення об'єктивного висвітлення цих проблем;
- відсутність підтримки громадянських ініціатив, що викликає зневіру, суспільну апатію більшості населення, найбільш негативним наслідком чого є нездатність громадян бути активними учасниками антикорупційних дій.

Тому створення дієвої системи запобігання корупції, розробки та впровадження комплексу організаційно – правових заходів протидії

цьому явищу, виявлення та подолання її соціальних передумов та наслідків має стати одним із пріоритетів держави.

При цьому, спрощене сприйняття проблеми, як прояву неналежної реалізації правових приписів особами, уповноваженими на здійснення управління державою, може створювати хибне уявлення щодо можливості розв'язання проблеми шляхом визнання лише правоохоронних органів основним суб'єктом протидії корупції.

В той же час, у міжнародній практиці існує безліч різних підходів до протидії корупції, як успішних, так і невдалих, як забезпечених великим обсягом та спектром ресурсів, так і розрахованих на умови, за яких ресурси є обмеженими. Тому з метою належної організації протидії корупції потрібно ретельно вивчати сильні та слабкі сторони організації цієї діяльності, враховувати існуючий досвід та робити відповідні висновки.

Нажаль, незважаючи на розроблення різноманітних програм, концепцій подолання корупції, що містили досить реалістичне відображення ситуації в країні, врахування міжнародного досвіду та відповідних стандартів, визначення найбільш істотних заходів, що могли бути здійснені з метою усунення передумов цього явища, реальних змін у забезпеченні протидії та покращення стану боротьби з корупцією до цього часу не відбулось.

Негативні явища, які сприяють зростанню рівня корупції у нашій державі, наразі продовжують існування. Серед таких явищ найбільш широкого поширення набув «корупційний лобізм», тобто такі технології лобіювання, за якими використовується підкуп осіб, уповноважених на виконання функцій держави тощо. Посередництво, тобто виконання державними службовцями незаконних, корупційних за змістом, «посередницьких» функцій у відносинах третіх осіб з органами державної влади набуло не ситуативного, а постійного характеру. Найчастіше такими посередниками виступають працівники правоохоронних органів та органів державної влади, що мають контрольню-регуляторні повноваження. Слід відзначити й інші види корупційних проявів, що мають ще більш латентний характер, які можуть виявлятися у влаштуванні на роботу своїх родичів, близьких, знайомих, отримання «комісійних» від учасників процедур державних закупівель, неофіційному спілкуванні з представниками організацій, що є підконтрольними або мають договірні відносини з органами державної влади, здійсненні підприємницької діяльності через підставних осіб або родичів чи близьких, отриманні прямо не передбачених законом пільг та привілеїв.

Поряд з цим, за висновками неурядової міжнародної організації по боротьбі з корупцією та дослідженню рівня корупції по всьому світу Transparency International, у 2020 році показники сприйняття корупції в Україні, у порівнянні з 2019 роком, вирости на 3 пункти. У зв'язку з цим країна опинилася на 117 місці зі 180 країн. Тепер Україна здобула 33 бали зі 100 можливих у дослідженні «Індекс сприйняття корупції» (CPI) й посіла у рейтингу місце поруч з такими

країнами, як Єгипет, африканська Есватіні (Свазіленд), Непал, Сьєрра-Леоне та Замбія.

При цьому, результати інших країн – сусідів щодо показників СРІ значно вище, ніж в Україні та складають: Білорусь – 47 балів, 63 місце, Угорщина та Румунія – обидві набрали по 44 бали та посідають 69 місце, Молдова – 34 бали та 115 місце. Росія – єдина країна, яку з-поміж сусідок, Україна випереджає за рівнем корупції (30 балів, 129 місце).

Лідери за показником СРІ істотно не змінилися. На першому місці – Нова Зеландія та Данія, які набрали по 88 балів зі 100. Третю сходинку із 85 балами посідають Фінляндія, Сінгапур, Швеція та Швейцарія.

За даними досліджень, індекс України у 2020 році покращився завдяки запуску Вищого антикорупційного суду з відповідною підсудністю та перезапуску Національного агентства з питань запобігання корупції. Саме ці події нарешті «завершили ланцюжок» створення антикорупційної інфраструктури в Україні, яка до цього могла працювати лише частково. Так само на позитивних результатах України відобразились прийняття Верховною Радою України нових законодавчих норм щодо надання НАБУ права самостійно здійснювати негласні слідчі дії, повернення відповідальності за незаконне збагачення, посилення захисту викривачів та необхідні зміни у сфері публічних закупівель [1].

Результати дослідження у 2021 році ще не відомі. Однак, на наш погляд, показники щодо динаміки боротьби з корупцією можуть залишитися на тому ж рівні, якщо не погіршитися.

Слід зазначити, що не існує жодної країни світу, де б зовсім не було корупції. Проте, шляхи успішної боротьби з цим негативним явищем є, про що свідчать численні приклади з досвіду держав, у яких на високому рівні налагоджено боротьбу з цим негативним явищем. До таких країн наразі належать Нова Зеландія, Данія, Сінгапур, Фінляндія, Швеція та Швейцарія.

Головну роль у боротьбі з корупцією в цих країнах відіграла наявність політичної волі реформаторів. Більшість країн демонструє наявність так званої презумпції винності чиновника – «доведи, що придбав майно не на хабарі».

Способи успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, незалежність засобів масової інформації. При цьому, головна роль у подоланні масштабної корупції все ж таки належить саме усуненню причин виникнення цього явища, запобіганню йому, а не лише боротьбі з конкретними проявами.

Список використаних джерел

1. Transparency International. Індекс сприйняття корупції – 2020. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/> (дата звернення 25.11.2021).